

GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMEN ADAYLARININ CİNSİYET FAKTÖRÜ KAPSAMINDA ELEŞTİREL DÜŞÜNME EĞİLİM DÜZEYLERİ

Asuman AYPEK ARSLAN¹

ÖZ

Eleştirel düşünme; bilgiyi özgün bir biçimde elde etme, karşılaştırma, kullanma ve değerlendirmeyi amaç edinen organize bir süreçtir. Eleştirel düşünme bilgi üretim sürecini tetikleyen bir güçtür, bilginin enerjisidir. Bilim bilinenlerin doğrulanması veya tekrarı yolu ile gelişemez. Sorgulanması, yeni bilgiler, yeni görüşler ortaya çıkarılması ile ancak gelişebilir. Maslow' un ihtiyaçlar hiyerarşisinde insanın üst düzeydeki ihtiyaçlarından birisi de kendini gerçekleştirmedir. Kendini gerçekleştirebilen bireyler; neyin doğru, neyin yanlış olduğuna kendi özgür iradeleri ile karar verebilirler. Eğitimin ve görsel sanatlar eğitiminin en önemli görevi demokratik düşüncüyü benimseyen, yaratıcı, üretici ve çok yönlü düşünebilen, öğrenmeyi öğrenen, problem çözen, insanlara saygılı, hoşgörülü, iletişim becerileri gelişmiş bireyler yetiştirmektir. Bu davranışların öğrencilere kazandırılmasında eleştirel düşünme becerilerinin öğrencilerde geliştirilmesi son derece önemlidir. Bu çalışmada görsel sanatlar öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinin belirlenmesi ve eleştirel düşünme eğiliminin cinsiyet açısından fark yaratıp yaratmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın verileri California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği ile toplanmıştır. Çalışmanın sonucunda, görsel sanatlar öğretmenliği adaylarının genel eleştirel düşünmede orta düzeyde bir eğilime sahip oldukları belirlenmiştir. Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel Düşünme Eğilimi, Görsel Sanatlar Öğretmeni Adayları, Sanat Eğitimi.

¹ Araş. Gör. Dr. Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi, Görsel Sanatlar Bölümü.
Aypek(at)gazi.edu.tr

CRITICAL THINKING TENDENCY LEVELS OF CANDIDATE TEACHER OF VISUAL ARTS IN TERMS OF GENDER FACTOR

ABSTRACT

Critical thinking is an organized process aiming at obtaining knowledge in an original way, comparing, using and evaluating it. Critical thinking is a power triggering the knowledge production process and is the energy of knowledge. Science cannot be improved with the verification and repetition of what is known. It is only improved through questioning, emerging new information and new views. One of the high level needs of man in Maslow's Needs Hierarchy is the realization of oneself. Individuals being able to realize themselves can decide what is true, what is wrong with their free wills. The most important task of education and the education of visual arts is to train creative and productive individuals being able to think all-round, learn how to learn, solve problems, respectful to humans, tolerant, having improved communication skills. It is of great importance to improve critical thinking skills at students in making them attain it. In making them attain these behaviours, it is of vital importance to improve critical thinking skills at students. In the current study, it was aimed to determine critical thinking levels of the candidates of visual arts and to determine whether the tendency of critical thinking differed in terms of gender. The data of the study was gathered through California Critical Thinking Tendency Scale. At the end of the study, it was found that candidate teachers of visual arts had tendency at medium level in general critical thinking. It was also found that the critical thinking tendencies of the candidate teachers of visual arts did not differ in terms of gender.

Key Words: Critical Thinking Tendency, Candidate Teachers of Visual Arts, Art Education.

Aypek Arslan, Asuman. "Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Cinsiyet Faktörü Kapsamında Eleştirel Düşünme Eğilim Düzeyleri". *ulakbilge* 4. 8 (2016): 221-230.

Aypek Arslan, A. (2016). Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Cinsiyet Faktörü Kapsamında Eleştirel Düşünme Eğilim Düzeyleri. *ulakbilge*, 4 (8), s.221-230.

Giriş

Dengeli, sağlıklı ve ileri düşünen bir toplum için önemli unsurlardan biri sanattır. Sanatın gelişmişliği bir toplumun gelişmişliğiyle paraleldir. Bu açıdan baktığımızda gelişmeyi artırmak için sanat eğitime ihtiyaç vardır ve eğitim öğretimde vazgeçilmez olmalıdır. Özellikle ilk ve orta öğretimde görsel sanatlar eğitimi diğer derslerden ayıt edilmeksizin eğitimin ana derslerinden olmalıdır. İçinde bulunduğumuz toplumun gelişmesini istiyorsak hedefi baştan belirlemeli, yaratıcı düşünen, kendini ifade edebilen, anlayan, kavrayan, yargılamayan bireyler yetiştirmeli, bunu yapmak için de hangi derslerin ne kadar önem arz ettiği de bilinmelidir (Anderson, 2003).

Görsel sanatlar eğitimi kişinin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilmek, yetenek ve yaratıcılığını estetik bir seviyeye ulaştırmak amacıyla yapılan, kişilere eğlenmeyi ve heyecanlarını doğru biçimde yönlendirmeyi öğreten eğitim faaliyetleridir. Şu da bilinmelidir ki görsel sanatlar eğitiminde baz alacağımız şey yetenek olmamalıdır. Çünkü sanat sadece yetenekli kişiler için ya da bir birey, öğrenci, bir toplum için geçerli değildir. Herkes için, her yaştaki bireyler için geçerlidir sanat eğitimi.

Görsel sanatlar eğitimi, kuşkusuzdur ki yaratıcılığı geliştirir. Bu nedenle görsel sanatlar eğitimi önemlidir. Görsel sanatlar eğitiminin amacı, öğrencilerin algısal yetilerini geliştirmek, zihinsel birikimlerini görsel biçimler ile ifade edebilmelerine yardımcı olmak ve kendini özgürce ortaya koyabilmesini sağlamaktır. Bu bağlamda amaç sadece sanat yapan kişiler yetiştirmek değil, sanatı seven ve kültürü algılayan bireyler yetiştirmektir. Yani herkesin sanatçı olması mümkün olmasa da, sanatı anlayan ruhu kazandırmaktır.

Bu nedenle eğitim sistemleri içerisinde görsel sanatlar eğitime önem verilir. Çünkü sanatın kazandırdığı yaratıcılık, düşünce aktarımı, ifade özgürlüğü, el becerileri, kültür birikimi insan için yaşamın her alanında kendini gösterecektir (Özsoy, 2003).

Toplumun gelişimi, çağdaş dünyanın gereksinimleri ve bireylerin yaşamdaki başarıları için, günümüz bireylerine eğitim yoluyla üst düzey düşünme becerilerinden biri olan eleştirel düşünme becerisinin kazandırılması da önem taşımaktadır (Akbiyık ve Seferoğlu, 2006).

Kazancı'ya (1989) göre bireyin ne düşündüğünden çok, nasıl düşündüğünün bilinmesi ve bunun öğretilmesi önemlidir. Cüceloğlu (2001) düşünmeyi, içinde bulunulan durumu anlayabilmek için yapılan aktif, amaca yönelik zihinsel süreç

olarak tanımlamaktadır. Eleştirel düşünme ise, kendi düşüncemizi ve başkalarının fikirlerini daha iyi anlayabilmek ve düşünceleri açıklayabilme becerimizi geliştirmek için gerçekleştirilen etkin, örgütlü ve işlevsel bir bilişsel süreç olarak tanımlanabilir (Kökdemir, 2009). Eleştirel düşünme, bir sorun ya da durum üzerine akıl yürüterek bir yargıya ulaşma biçimidir (Akar ve Kutlu, 2004).

Eleştirel düşünme; tavırların, tutumların, bilgilerin bir birleşimi, tutumların, bilgilerin kullanılması ve uygulanması becerileridir. Ayrıca bu süreç, sonuçları destekleyen kanıtları sistematik ve mantıksal olarak inceleme, bu muhakeme ve kanıtlarla desteklenen durumlar üretme olarak açıklanmaktadır. Eleştirel düşünme, bireyin hem kendi hem de diğerlerinin düşünce ve fikirlerini anlama ve sunma yeteneklerini daha iyi kullanmak için gerçekleştirilen etkin, düzenli ve işlevsel bir süreç olarak tanımlanabilir. Alagözlü (2007) eleştirel düşünmeyi; herhangi bir iddianın, kaynağın veya inancın doğruluğu, geçerliği veya önemi hakkında hüküm vermek için analiz etme yeteneğini kullanma olarak görmüştür. Eleştirel düşünme, aktif, amaçlı, bilinçli, örgütlü, kanıtlara dayalı, sorgulama, yargılama çıkarım yapma, muhakeme gibi özellikleri taşıyan üst düzey zihinsel becerilerdir.

Eleştirel düşünen birey, esnek, yaratıcı, açık görüşlü, sorgulayan, araştıran, meraklı olan, sunulan bilgileri olduğu gibi kabul etmeyen, seçimler yapabilen, aktif, bir amaca sahip olan, kanıtlanmış gerçekler ve öne sürülen iddialar arasındaki farklılığı yakalayabilen, elde edilen bilgilere ait kaynakların güvenilirliklerini test edebilen, ilişkisiz bilgileri kanıtlardan ayıklayabilen, önyargı ve bilişsel hataların farkında olabilen, sözlü ve yazılı dili etkili kullanabilen, karar verme sürecinde; olayları çok yönlü değerlendirebilen, karşılaştıkları durumlara farklı bakış açılarıyla bakabilen, çelişki ve tutarsızlıkları yakalayabilen, iyi gözlemler ve gözlemlerinden doğru çıkarımlar yapabilen, tümevarım ve tümdengelimli muhakeme yapabilen, fikirleri doğru dayanaklarla savunabilen, kendi düşünme süreçlerinin farkında olan bireyledir (Branch, 2002).

Görsel sanatlar eğitimin amaçları da eleştirel düşünceyi destekler ve eğitime dahil eder. Görsel sanatlar öğretmenleri eğitim hizmetinde ya da okul kurumu içerisinde çocukların eleştirel düşünmelerine önemli etkileri olan bireyledir. Geçmişten günümüze eğitim-öğretimle ilgili olarak birçok kuram, model, strateji geliştirilmiş ve eğitim teknolojisinde meydana gelen gelişmeler eğitim-öğretim faaliyetlerini önemli ölçüde etkilemiştir. Ancak bunların hiçbiri öğretmenin eğitim-öğretimdeki önemini ortadan kaldırmamıştır ve öğretmen halen eğitimdeki en önemli unsurlardan biri olmuştur.

Eleştirel düşünme ve sorgulamaya teşvik etmek, konuların öğretiminde bir öğretmen için büyük çaba gerektiren önemli görevlerden birisidir. Özellikle

ilköğretim düzeyinde, çocukların öğretmenlerini model aldıkları, taklit ettikleri, örnek olarak gördükleri düşünülürse öğretmenlerin eleştirel düşünme becerisi ve eleştirel düşünme eğilimi olan bireyler olmaları daha da önem kazanır. Öğretmenlerin ders içi uygulamaları, eleştirel düşünmenin öğrencilere kazandırılması ve geliştirilmesinde belirleyici bir durumdur (Özcan, 2007).

Öğretmenin kendi sahip olduğu eleştirel düşünme becerisi, kuşkusuz sınıf ortamının eleştirel düşünmeye uygun olmasını, öğrencilerin düşünme biçimlerinin yönlendirilmesini, algılayışını ve yorumlayışını etkileyecektir. Bu nedenle üniversite eğitimi sırasında alınan sanat eğitimi derslerinin ilgili oldukları disipline yönelik eleştirel düşünme uygulamalarından oluşması gerekmektedir. Ancak bu tür bir eğitim sonucunda, soyutlama ve akıl yürütme becerisine sahip, sistemli düşünebilen, ölçüm ve karşılaştırma yapabilen, iletişim ve işbirliği becerisi yüksek öğretmenler yetiştirilebilir.

Güdüleyicilik, başarıya odaklanmışlık, araştırmacılık ve yeniliklere açık olma, üreticilik, kendi performansı üzerinde düşünme ve gelişmeye isteklilik gibi bireysel özellikler görsel sanatlar öğretmenlerinin de mesleki başarılarını etkileyebilir. Görsel sanatlar öğretmenliği mesleği için de, araştıran, yaratıcı olan ve eleştirel düşünen öğretmen adaylarının yetiştirilmesi önemli görülmektedir. Sanat alanındaki teknolojik gelişmeler sayesinde, birçok öğretim materyalinin, yeni öğretim yöntem ve tekniklerin geliştirilmesi, görsel sanatlar eğitime zenginlik kazandırmaktadır. Bu gelişmelerden yararlanması için, görsel sanatlar öğretmeninin yenilikleri araştırması, sorgulaması ve değerlendirmesi için eleştirel düşünme becerisine sahip olması gerektiği düşünülmektedir. Bu düşüncelerden hareketle, çalışmanın genel amacı, görsel sanatlar öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin hangi düzeyde olduğunu belirlemektir. Bu genel amaç çerçevesinde, görsel sanatlar öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme ve doğruyu arama, açık fikirlilik, analitiklik, kendine güven, sistematiklik ve meraklılık alt boyutlarındaki eğilimleri belirlenerek, genel eleştirel düşünme eğilimleri incelenmiştir. Ayrıca görsel sanatlar öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin cinsiyet türü açısından fark yaratıp yaratmadığı saptanmaya çalışılmıştır.

Yöntem

Araştırmada görsel sanatlar öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin cinsiyet, açısından fark yaratıp yaratmadığını ortaya koymak amacıyla tanımlayıcı araştırma modeli kullanılmıştır. Tanımlayıcı araştırma modeli, inceleme konusu olan olayın, bu olayın değişkenlerini ve bu değişkenler arasındaki ilişkileri tanımlamak ve bu tanımlamalara dayanarak ileriye dönük tahminler yapabilmek için kullanılmaktadır (Kurtuluş, 2010).

Çalışma Grubu

Araştırmamanın çalışma grubunu, 2013-2014 öğretim yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı, Çankırı Karatekin Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü ve Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim İş Eğitimi Anabilim Dallarında öğrenim gören toplam 272 görsel sanatlar öğretmeni adayı oluşturmuştur. Öğrencilerin cinsiyet dağılımları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1. Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımları

Cinsiyet			
Kız	55	58	54
Erkek	41	27	37
Toplam	96	85	91

Verilerin Toplanması

Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarının cinsiyetleri ile ilgili verilerin toplanması amacıyla bireysel bilgi formu hazırlanmıştır.

California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği

Bu ölçek 1990 yılında Amerikan Felsefe Derneği'nin düzenlediği Delphi projesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ölçeğin kuramsal olarak belirlenmiş ve psikometrik olarak da test edilmiş yedi alt ölçeği bulunmaktadır. Her bir madde 1 ve 6 arasında (Hiç katılmıyorum: 1 puan, katılmıyorum: 2 puan, kısmen katılıyorum: 3 puan, kısmen katılmıyorum: 4 puan, katılıyorum: 5 puan, tamamen katılıyorum: 6 puan) değerlendirilmiştir (Dirimeşe, 2006). Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 306, en düşük puan ise 51'dir. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliğinde, bireyin eleştirel düşünme eğilimi algısının olumlu olduğu kabul edilir. Ölçekten alınan toplam puanların azalması ise bireyin eleştirel düşünme eğilimi konusunda kendisini yetersiz olarak algıladığını gösterir.

Çalışmada kullanılan California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği benzer eleştirel düşünme ölçeklerinden farklı olarak bir beceriyi ölçmek için değil, kişinin

eleştirel düşünme eğilimini ya da daha kapsamlı bir deyimle eleştirel düşünme düzeyini değerlendirmek amacıyla kullanılmaktadır. Ölçeğin toplam puanı, aynı zamanda, eleştirel düşünme eğilimi ve/veya becerisini geliştirme amacıyla hazırlanan eğitim programlarının geçerliği için de kullanılmaktadır (Kökdemir, 2003).

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında, görsel sanatlar öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimi toplam puanları ile alt ölçek puanları arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Bu analiz, iki değişken arasındaki ilişkinin miktarını bulup yorumlamak için kullanılır (Büyüköztürk, 2004).

Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimi toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklarının belirlenmesi için, bağımsız iki farklı örnek kütleden gelen verilere ilişkin ortalamaların karşılaştırılması amacıyla yapılan ilişkisiz grup t testi yapılmıştır. Araştırma kapsamında kullanılan cinsiyet analizinde anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiş, araştırmanın verileri SPSS 13.0 paket programı ile analiz edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde verilerin analizi sonucu elde edilen bulgular sunulmuştur. Çalışma grubunun; görsel sanatlar öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimi toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklarının belirlenmesine yönelik ilişkisiz grup t testi yapılmıştır.

Tablo 2. Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimi Toplam Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklarının Belirlenmesi İçin İlişkisiz Grup T Testi Sonuçları

Eleştirel Düşünme Eğilimi	Cinsiyet	n	x	ss	sd	t	p
Eleştirel Düşünme Eğilimi Toplam Puanı	Erkek	104	209.567	25.923	274	-.756	.495
	Kız	166	211.478	19.213			

Tablo 2’de görüldüğü gibi, görsel sanatlar öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimi toplam puanları cinsiyet değişkenine göre farklılaşmamıştır.

Sonuçlar

Bu çalışmada görsel sanatlar öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri incelenmiş, sonuçlar tartışılmıştır. Elde edilen sonuçlar, görsel sanatlar öğretmeni adaylarının genel olarak orta düzeyde eleştirel düşünme eğilimine sahip olduklarını göstermektedir.

Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimi toplam puanları cinsiyet değişkenine göre farklılaşmamıştır. Benzer çalışmalarda da (Kürüm, 2002; Ay ve Akgöl, 2008; Saçlı ve Demirhan, 2008; Genç, 2008; Tümkaya, 2011) öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre eleştirel düşünme eğilimlerinin farklılık göstermediği bulunmuştur. Yapılan çalışmaların sonuçları, bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Bu sonuçlara göre, eleştirel düşünmenin cinsiyet değişkeninden bağımsız bir eğilim olduğu söylenebilir.

Görsel sanatlar öğretmen adayları, eleştirel düşünmede uygulama yaptıkça, daha fazla başarılı olacaklardır. Adayların, kendi eğilimleri, alanları, sınıfları, bulundukları kurumlardaki eğitim modelleri gibi farklılıkları sebebiyle, eleştirel düşünme öğretimi uygulamalarında farklılıklar olması doğaldır. Eleştirel düşünme, insanları yanlış düşünmenin tahrifatlarına ve zararlarına karşı koruyacak “zihinsel bir hijyen”dir. Bir toplumda, eleştirel düşünme olmadan, hem bilimin ve doğru bilginin hem de hoşgörünün ve demokrasinin elde edilmesini ummak pek mümkün değildir.

Eleştirel düşünebilme ve etkili kararlar alabilme, eğitimli bir bireyin sahip olması gereken bilişsel becerilerdir. Eleştirel düşünme bilgi üretimini hareket ettiren motordur. Demokratik bir toplumda bireylerin eleştirel düşünme becerilerine sahip olmaları, eleştirel düşünme ve karar verme becerilerini karşılaştıkları karmaşık sosyal problemlerin çözümünde kullanmaları çok önemlidir.

Eleştirel düşünme beceri ve eğilimlerinin kazandırılması için bir takım hususlara önem verilmesi gerekmektedir. Bunlardan ilki görsel sanatlar öğretmen adaylarının kendilerini güvende hissedecekleri öğrenme ortamlarının hazırlanmasıdır. Adayların düşünme süreçleri izlenmelidir. Özellikle soru sorma ve sorgulama konusu önemsenmelidir. Onlara açık uçlu sorular sorulmalı ve ayrıca onların nitelikli soru sormaları sağlanarak bu konuda gerekli yönlendirmeler yapılmalıdır.

Çalışmanın sonuçlarına dayanarak, görsel sanatlar öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerini olumlu yönde geliştirecek derslere yer verilmesi,

programda yer alan mevcut derslerde eleştirel düşünme ile ilgili uygulama ve etkinlikler yapılması, eleştirel düşünme eğilimi düzeyini yükseltmeye yönelik grup rehberliği etkinliklerinin düzenlenmesi önerilebilir. Daha geniş çalışma grupları üzerinde görsel sanatlar öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin, problem çözme, düşünme stilleri, öğrenme stilleri, iletişim becerisi, yaratıcılık, empatik eğilim gibi değişkenlerle ilişkisinin araştırıldığı yeni çalışmalar yapılabilir. Ayrıca, verilen görsel sanatlar öğretmenliği eğitiminin eleştirel düşünme eğilimine etkisinin incelendiği deneysel çalışmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Alagözlü, N. (2007). Critical Thinking and Voice in EFL Writing. *The Asian EFL Journal Quarterly*, 9 (3), 118-136.
- Akar, V. R., ve Kutlu, O. (2004). Eleştirel Düşünme Araçlarının İncelenmesi ve Bir Güvenirlik Çalışması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 189-199.
- Akbiyık, C. ve Seferoğlu, S. (2006). Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Akademik Başarı. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (32), 90-99.
- Anderson, T. (2003). Art Education for Life. NSEAD. *The International Journal of Art Design Education*: Oxford. Jade, 22. 1.
- Ay, Ş. ve Akgöl, H. (2008). Eleştirel Düşünme Gücü İle Cinsiyet, Yaş ve Sınıf Düzeyi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 1 (2), 65-75.
- Büyükoztürk, Ş. (2004). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. 4. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cüceloğlu, D. (2001). *İyi Düşün Doğru Karar Ver*. 36. Baskı. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Özsoy, V. (2003). Görsel Sanatlar Eğitimi. Ankara. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

- Branch, J. B. (2002). *The Relationship Among Critical Thinking, Clinical Decision Making And Clinical Practica: A Comparative Study*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. University Of Idaho, Idaho.
- Dirimeşe, E. (2006). *Hemşirelerin ve Öğrenci Hemşirelerin Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Genç, S. Z. (2008). Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 89-116.
- Kazancı, O. (1989). Eğitimde ne Düşünmek mi Nasıl Düşünmek mi?. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 14 (145),19-24.
- Kökdemir, D. (2003). *Belirsizlik Durumlarında Karar Verme ve Problem Çözme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kökdemir, D. (2009). *Eleştirel Düşünme:Kapsamı ve Eğitimi*. 02.08.2016 tarihindehttp://www.elyadal.org/docs/kokdemir_ed.pdf adresinden alınmıştır.
- Kurtuluş, K. (2010). *Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Kürüm, D. (2002). *Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Gücü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Özcan, G. (2007). *Problem Çözme Yönteminin Eleştirel Düşünme ve Erişkiye Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Tümekaya, S. (2011). Fen Bilimleri Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Öğrenme Stillerinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (3), 215-234.
- Saçlı, F. ve Demirhan, G. (2008). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında Öğrenim Gören Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Saptanması ve Karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 19 (2), 92-110.